

LJETOPIS IVANA TRNSKOGA

1819. 1. svibnja u naselju Stara Rača (općina Nova Rača) kraj Bjelovara, u današnjoj Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, rođen je Ivan Trnski, prvo dijete u braku c. kr. učitelja trivijalne škole Josipa Trnskoga, rodom iz Novoga Grada kraj Virja (danas Novigrad Podravski), i majke Ane, rođene Ringelhann, kćeri stožernog liječnika u Glini. Koristio je samo prvo ime krštena imena Ivan Nepomuk, nadjenuto prema imenu kuma, desetnika Ivana Nepomuka de Benka.
1830. Pučku školu završava u Grubišnom Polju. Umire mu otac, a starateljem postaje liječnik u Bjelovaru Josip Aman. S preporukom đurđevačkoga župnika zagrebački ga biskup Aleksandar Alagović prima u biskupijsko sirotište (orfanotrofij) gdje u Zagrebu pohađa sjemenišnu gimnaziju.
1834. Smrću majke ostaje bez oba roditelja, a već prije umrla su mu dvojica mlađe braće istoga imena Josip i najmlađa među njima djecom, sestra Franciska.
1835. Preporodnim prvacima Ljudevitu Gaju, Ivanu Mažuraniću i Dragutinu Rakovcu pokazuje prve književne pokušaje, a 14. broj prvoga godišta "Danice horvatsko-slavonsko-dalmatinske" objavljuje mu slobodan prijevod crtice *Kony Kosciuskov* (*Kosciuskov konj*).
1837. S izvrsnim uspjehom završava šestogodišnju gimnaziju (skolastiku), gdje je slušao logiku, metafiziku, opću povijest, algebru i psihologiju, te upisuje dvogodišnji studij filozofije – mudroslovlje. Sve intenzivnije surađuje u "Danici" prigodnicama, ljubavnim i rodoljubnim pjesmama, s latinskoga jezika prevodi nabožne pjesme i poznatu korizmenu *Stabat Mater* (*Stala Majka pod raspelom*), a Strossmayer se zauzeo za njihovo prihvaćanje u Crkvi.
1838. U ime zagrebačkih akademaca objavljuje prigodnicu *Na slavu blagorodnoga i velemožnoga gospodina Antuna Kukuljevića Sakcinskoga*, ravnatelja znanosti i školstva. Do odlaska na studij u Graz izdržava se poučavanjem sinova iz bogatih obitelji (Justović, Daubachy).

1839. Odustavši od studija bogoslovije (navodno na Gajev nagovor), s državnom stipendijom (200 forinti godišnje) upisuje u Grazu trogodišnji studij za upravnoga časnika u administraciji Vojne granice i s odličnim uspjehom polaže ispite iz juridičko-političke enciklopedije, naravnoga, privatnoga, državnog i austrijskog prava te zakone za Hrvatsko-slavonsku i Banatsku Vojnu granicu; sluša mineralogiju, fiziku i agronomiju, estetiku kod prof. Muhara i slovensku književnost kod prof. Kvasa. Prijateljuje s Davorinom Trstenjakom i Dragojлом Jarnević, pridobivši je za hrvatski narodni preporod, dopisuje se s Vrazom (pisma su izgubljena!) i Gajem, šaljući mu priloge za “Danicu” i prijevod Schillerova *Zvona*. Među Slovencima u Grazu upoznaje buduću suprugu Vilhelminu, sestru odvjetnika Lavriča. U Gajevoj misiji putuje u Dalmaciju te u Zadru, Šibeniku, Dubrovniku i Kotoru razgovara s Borčićem, Petranovićem, Kaznačićem i Njegošem, agitirajući za narodni preporod. “Danica” u nastavcima tiska *Dopise domorodnoga putnika iz Dalmacie*.
1840. Prevodi Schillerovu *Rezignaciju*, razmjenjuje stihove i pisma s Dragojлом Jarnević, nagovorivši je da se iz Italije vrati u domovinu (u Karlovac).
1841. Završivši studij, u rujnu stiže u Zagreb i nakon neuspjelih razgovora s Gajem oko preuzimanja uredništva “Danice” prihvaća mjesto upravnoga vježbenika u stožeru II. banske pukovnije u Petrinji pod zapoviješću Mojsija Baltića.
1842. Imenovan je članom Ispitnoga povjerenstva za škole II. banske pukovnije i upravnim izvjestiteljem Divuške satnije u Pounju. Ujesen je iz Divuše premješten u stožer I. banske pukovnije pod zapoviješću Josipa Jelačića u Glini, gdje služi u satnijama Gori i Maji sve do 1846. Iz tiska izlaze *Ivana Tarnskoga Pjesme*.
1844. Objavljuje humoristični ep *Zvekan opet na svijetu*.
1845. Banovinskim graničarima posvećuje koračnicu (*poputnicu*) *Banovačka* ili *Udri naši*, koju Briža sklada prema napjevu pjesme *Nek se hrusti šaka mala*.
1846. Promaknut u čin poručnika istražuje krijumčarenja i krađe na granici s Osmanskim Carstvom. Na Josipovo, 19. ožujka, Jelačiću čestita rođendan pjesmom *Ljubimo te, naša diko*. Ujesen je po kazni premješten u Vrginmost.
1847. U Jelačićevoj pratnji pri ispraćaju je I. banske pukovnije na bojište u Italiju.

1848. 27. ožujka u čast Jelačićeva imenovanja hrvatskim banom organizira pučku svečanost u Glini, održavši uime graničara oproštajni govor u znaku banova gesla: "Što Bog dađe i sreća junačka". Izabran u saziv slavnoga Hrvatskog sabora prihvaća Jelačićev poziv na konferenciju za reformu Vojne granice, gdje se na dužnosti perovođe (bilježnika) zalaže za hrvatski službeni jezik. Zbog navodnog neposluga dopijeva u vojni zatvor, što će opisati u pripovijesti *Tri sata kod profuza*.
1850. 7. srpnja vjenčao se u 31. godini sa Slovenkom Vilhelminom Lavrič (Minom svojih ljubavnih pjesama!) u Jelšanima u Istri. Iz braka se rodilo devetero djece, osam sinova i kći. Preživjeli su sinovi Ivan, Želislav, Bogoslav i Dragan te kći Zora, koja je ocu do smrti vodila kućanstvo.
1851. Unaprijeđen u čin natporučnika (oberlajtnanta).
- 1852–1854. Zagovorom Petra Preradovića premješten je u Upravni odsjek Vojne granice u Zagrebu. Umire mu prvorođenac Dušan. Zbog pjesme *Peru pjesnikovu* dospio je pod istragu bečkoga ministra policije Kempena, od koje se odustalo na intervenciju bana Jelačića.
- 1854–1858. Imenovan pukovnijskim izvjestiteljem kod Mirovnoga suda I. banske pukovnije u Glini, miri graničare i potiče ih na bolje gospodarenje. Suraduje na izradbi Šulekova *Rječnika*. Prijateljuje s Preradovićem, premještenim 1855. u Glinu iz Generalskoga štaba u Beču.
- 1858–1859. Premješten u Petrovaradinsku pukovniju na mjesto izvjestitelja u Srijemskoj Mitrovici. Dodijeljen 1859. za tumača švedskom kapetanu De Boyu u misiji upoznavanja s ustrojem Vojne granice u Banatu te stoga odlikovan Švedskim kraljevskim redom mačeva. U Beogradu upoznaje Đuru Daničića. Na poziv iz Beča preuzima dužnost perovođe u Povjerenstvu za izradbu novih graničarskih zakona pod predsjedanjem generala Franje Filipovića.
- 1859–1860. Unaprijeđen u čin upravnoga kapetana i poslan u Belu Crkvu u Banat. Zbog školovanja sinova premješten u Hrvatsku; od 1860. je upravni izvjestitelj Slunjske pukovnije u Karlovcu, gdje se intenzivno angažira u nacionalnim poslovima. Odlikovan je Redom Franje Josipa I.
1861. U sukobu je s protivnicima zakona o uvođenju hrvatskoga jezika u službenu uporabu. U novopokrenutu polumjesečniku "Glasonoša" u nastavcima tiska *Kriesnice* i prijevod Puškinoва *Evgenija Onjegina*.

1862. Izabran je za dopisnoga člana Srpskoga učenog društva u Beogradu.
1863. Objavljuje prvu knjigu *Kriesnica* i spjev *Sveta priča o solunskoj braći, slovjenskim apostolima Cirilu i Metodu*.
1864. Unaprijeđen u čin satnika, u svih je dvanaest satnija Slunjske pukovnije jednoglasno izabran u Hrvatski sabor koji ga imenuje svojim bilježnikom. Nastojanjem baruna Franje Filipovića odlikovan je Redom željezne krune.
1865. Iz tiska izlazi druga knjiga *Kriesnica*.
1866. Spjevom *Nikola Zrinjski ili Sigetsko junakovanje* uključuje se u svečano obilježavanje 300. obljetnice Sigetske bitke.
1867. Unaprijeđen u čin potpukovnika, zastupnik je u Saboru Vojvodine u Srijemskim Karlovcima. Na preporuku bana Šokčevića premješten je u Zagreb na dužnost predstojnika, odnosno glavnog izvjestitelja Zapovjedništva Vojne granice. Imenovan je članom Kazališnoga odbora kojim predsjedava Dimitrija Demeter.
1868. S Perkovcem, Jagićem, Dežmanom i Pacelom pokreće i ime daje časopisu "Vienac". Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima izabire ga u Upravni odbor kojemu je članom dvadeset godina.
1869. Dodijeljen sviti Franje Josipa I, posreduje za obilaska Granice u komunikaciji s pukom: "na audijenciji moliteljā, u svakoj bolnici, u svakoj tamnici tumač svakoj želji i poteškoći i navjestilac carske milosti". I dalje je, sada u činu pukovnika, izvjestitelj Glavnoga zapovjedništva u Zagrebu.
1870. Ivanu Vončini omogućuje osnutak tiskare u Sisku koja osigurava tisak opozicijskih listova "Zatočnik", "Branik" i "Südslawische Zeitung".
1871. Član je povjerenstva u procesu razvojačenja i pripajanja dijelova Vojne granice civilnoj Hrvatskoj. Dana 26. kolovoza priseže za privremena upravitelja Bjelovarske županije (nastale ukinućem Križevačko-đurđevačke pukovnije) sa zadaćom da pripremi izbore za Hrvatski sabor – uspostavi izborne kotareve, biračke popise i komisije. Odlikovan je Viteškim križem Reda Franje Josipa I. i proglašen počasnim građaninom Bjelovara.
1872. 16. veljače Zemaljska vlada proglašava hrvatski jezik službenim i u školama Vojne granice, okončavši najzad upornu Trnskijevu borbu za hrvatski jezik na germanizaciji najizložene

- nijem hrvatskom tlu. Zbog neslaganja s unionističkom politikom smijenjen je na prijedlog ministra predsjednika Lónyaya s položaja upravitelja Bjelovarske županije 22. veljače i premješten u Zagreb; ostavkom ga je podržalo sedamnaest županijskih vijećnika. Jednočinka *Novakinja hrvatskoga glumišta* praižvedena je u režiji Josipa Freudenreicha 20. kolovoza u gornjogradskom Narodnom kazalištu u Zagrebu.
1874. S Franjom Markovićem napisao je i u "Viencu" objavio alegoriju u tri slike *Vilinski dvori*, prikazanu u Narodnom glumištu uoči svečanosti otvaranja sveučilišta u Zagrebu, a "Vienac" objavljuje raspravu *O našem stihotvorstvu*.
- 1875–1880. Dodijeljen *ad personam* generalu Mollinaryju s njemačkoga jezika prevodi stručnu literaturu namijenjenu gospodarskoj praksi, a potom je u petogodišnjoj službi generala Franje Filipovića zadužen za razvlaštenje zemljišta zbog izgradnje željeznice u Vinkovcima s prugama Brod–Dalj i Sisak–Doberlin u Bosni. Proglašen 1880. počasnim građaninom Broda na Savi.
1881. Izlazi prva knjiga "Svakolikih mu djela" *Popievke mu i milostnice mladjenke*.
1882. Izlaze *Kriesnice*, druga i posljednja od devet planiranih knjiga sabranih djela.
- 1884–1885. 25. studenoga 1884. potpisan dekret o umirovljenju Ivana Trnskoga stupio je na snagu 1. prosinca 1885. Umirovljen na vlastiti zahtjev nakon 44 godine službe, najstariji graničarski pukovnik trajno se nastanio u Zagrebu u Jurjevskoj ulici (Farkaševa kuća), zatim u Trenkovej br. 5. Očekivano promaknuće u generalski čin nije uslijedilo unatoč zaslugama pravdna časnika na polju prosvjete i narodnoga blagostanja. Anžira se u Društvu "Plitvička jezera".
1886. 8. srpnja umire supruga Vilhelmina.
1887. 1. svibnja svečano je obilježena 50. obljetnica književnoga rada uz sudioništvo Akademije, Matice hrvatske, Pedagoško-književnoga zbora, Društva Sv. Jeronima, Nove Rače i Bjelovara. Odbor domoljupki daruje mu pozlaćeni lovor-vijenac, a "Vienac" tiska prigodni broj. Poglavarstvu u rodnoj Rači zahvalio je pismom 9. svibnja: "Tako se eto draga srca nazivam sinom račanskog učitelja, sinom biele Rače, gdje sam rođen, gdje sam kršten, te uz kumovanje naslovnoga biskupa Žalca u vjeri potvrđen, gdje sam prvih desetak godina svoje mladosti

- proživio i dakako sa seljačkimi sinovi drugovao. I pošto smo tako svoji [...], mio će mi biti svaki vaš napredak te prijateljski doticaj račanske občine sa mnom i sa svom mojom porodicom.” (Pismo se čuva u trezoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.)
1889. 15. prosinca na Glavnoj skupštini proglašen je počasnim članom Matice hrvatske na prijedlog Frana Folnegovića.
1890. Izašli spjev *Ana Lovićeva* posvećuje generalu Josipu Filipoviću Filipšbergu.
1892. Prigodom svečana otvorenja Zorina doma u Karlovcu izvedena je za tu svrhu prilagođena jednočinka *Novakinja hrvatskoga glumišta*.
- 1893–1897. Neumorno piše i objavljuje nova djela: iz “Obzora” je 1893. otisnut putopis *Plitvička jezera*, 1896. izlazi ciklus soneta *Jezerkinje* i ep *Ban Berislavić*, a 1897. dramske slike *Božićna slava* i *Mirbožanje* (izvedene 1895. i 1896) te libreto za operu u stihovima *Utopljenica*.
1898. Objavljuje *Putne uspomene iz god. 1898.* okončane pjesmom *Odjek slavnome spjevaocu Smailage Čengijića*, te počasnice Milki Trnini i Adamu Mandroviću.
1899. 30. travnja i 1. svibnja proslavu 80. godišnjice života upriličili su pod predsjedanjem Franje Markovića Akademija, Matica hrvatska, Društvo Sv. Jeronima i Književno-pedagoški zbor, uz sudjelovanje pjevačkih društava “Kolo”, “Sloga”, “Mercur” i “Sloboda”, a organizatore su zastupali: Franjo Marković, Tadija Smičiklas, Feliks Suk, Fran Vrbanić, Tomislav Ivkaneć, Ivo Hreljanović, krajišnike Lovro Vidrić, časopis “Vienac” urednik Jovan Hranilović, savez pjevačkih društava Milan Krešić, a Društvo hrvatskih književnika K. Š. Gjalski. “Vienac” i ovaj put donosi posvetne pjesme i prozu, a Franjo Marković ističe da “ni Mažuranić ni Vraz ni Preradović ne doživješe takve slave”. Akademija ga bira u svoje počasno članstvo.
1900. Intenzivno zauzet utemeljenjem Društva hrvatskih književnika i namicanjem financijskih sredstava za njegovo djelovanje, na osnivačkoj je skupštini jednoglasno izabran za njegova prvoga predsjednika.
1901. Predsjednik je Matice hrvatske do izbora Đure Arnolda u svibnju 1902, a u program uvrštava izradbu hrvatske enciklopedije. U Rijeci je 5. listopada praižvedena opera Ivana Zajca *Primorka* s njegovim libretom *Utopljenica* iz 1897, a 13. stu-

- denoga Ljerka Šram interpretira njegov *Proslav slavi 400-godišnjice hrvatske umjetne književnosti* u Hrvatskome narodnom kazalištu.
1903. Proglašen je počasnim građaninom Zagreba.
1904. U povodu 50. godišnjice smrti gimnazijskoga prijatelja Vatroslava Lisinskoga zalaže se za postavljanje poprsja u foajeu Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. Objavljuje zbirku pjesničkih prijevoda *Iz slavenske rodbine*.
1905. 19. ožujka povlači se s dužnosti predsjednika Društva hrvatskih književnika, a istoga je dana proglašen doživotnim počasnim predsjednikom. Tiskano je drugo izdanje *Učitelja Dobrišina* i ciklus pjesama *Slava Krapine*.
1907. U Društvu hrvatskih književnika postavljeno je brončano poprsje Ivana Trnskoga, rad kipara Rudolfa Valdeca. Danas je izloženo u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU-a u Zagrebu.
1908. Iz Akademijina "Rada" u posebnu je otisku izišla studija *Rodu o jeziku*.
1909. 30. travnja Akademija je uz sudjelovanje književnih i prosvjetnih ustanova i društava upriličila proslavu 90. godišnjice svoga počasnog člana Ivana Trnskoga, u nazočnosti predsjednika Banskoga stola Vladimira Mažuranića. Pozdravnim govorom Akademiju je zastupao predsjednik Tadija Smičiklas, Maticu hrvatsku potpredsjednik Krsto Pavletić, Društvo hrvatskih književnika predsjednik Ljubo Babić (Gjalski), Društvo Sv. Jeronima predsjednik Pavao Leber, Hrvatski pedagoško-književni zbor Davorin Trstenjak, Savez hrvatskih učiteljskih društava predsjednik Josip Kirin, Savez hrvatskih pjevačkih društava predsjednik Milan Krešić, a Maticu slovensku (pismom) predsjednik Fran Ilešić. Brzjavi i čestitke stizali su iz svih krajeva Hrvatske, ali i iz Krakova, Sarajeva te Jagićeva iz Beča.
1910. 30. lipnja u 12.30 umire u Zagrebu Ivan Trnski u 92. godini. 2. srpnja u 17 sati na veličanstvenom ispraćaju iz kuće žalosti (Trenkova ulica 5) s pokojnikom se oprostio potpredsjednik Maticе hrvatske Krsto Pavletić, a nad otvorenim grobom pod arkadama hrvatskih velikana na Mirogoju predsjednik Akademije Tadija Smičiklas, potpredsjednik Društva hrvatskih književnika Đuro Šurmin i pjesmom *Zemljače slavni* Slavko Kolar. Govoreći nad otvorenom grobnicom hrvatskih prepo-

roditelja, gradonačelnik Janko Holjac obvezao se da će Zagreb brinuti za mirogojski “sveti grob” – Pantheon hrvatskih velikana. Pjesma *Odužba pjesnikova* objavljena je posmrtno u “Savremeniku”, a Društvo Sv. Jeronima tiska prvi i jedini dosadašnji izbor njegovih *Pripovijesti*.

K. Č. J.